

http://www.ndu.edu.ua/storage/2024/%D0%97%D0%91_%20%D0%9C%20%D0%9F%D0%A1%D0%98%D0%A5%20%D0%86%20%D0%92%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%90%20doc.pdf

Рудницька С. Ю. доктор психологічних наук, професор, завідувачка лабораторії когнітивної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна

ІМОВІРНІСНІ ЖИТТЄВІ ЗАДАЧІ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У сучасному світі, що стрімко змінюється, проблема розвитку життєвої компетентності особистості набуває особливої актуальності, оскільки її продуктивне розв'язання визначає здатність індивіда адаптуватися до соціальних викликів під час війни, ефективно взаємодіяти в складних життєвих ситуаціях невизначеності. Одним із центральних аспектів розвитку зазначеної компетентності є взаємодія з різними типами життєвих задач, що висувують перед особистістю нестандартні вимоги сьогодення [1; 2].

У цьому контексті, принципову роль відіграють імовірнісні задачі, які містять елементи невизначеності та ризику та розвивають здатність особистості до прийняття рішень в умовах війни. Опанування здатністю розв'язання ймовірнісних життєвих задач під час воєнного стану вимагає від особистості оволодіння певними психологічними компетентностями, серед яких, з нашої точки зору, доречно виокремити: - здатність прийняття невизначеності та ризиків. Імовірнісні задачі мають змінні, які не можуть бути точно передбачені або контрольовані, що створює також невизначеність щодо результатів їх розв'язання. - готовність «залежати» від імовірнісних подій і ситуацій.

Вибудовування образу результату в таких задачах часто базуються на оцінці ймовірностей різних можливих результатів, що вимагає здатності аналізувати та інтерпретувати статистичні дані та оцінювати вірогідність подій. - уміння приймати рішення на основі неповної інформації. У багатьох випадках, при розв'язанні ймовірнісних задач, необхідно приймати рішення, виходячи з обмеженої або неповної інформаційної бази даних. - здатність перманентно здійснювати аналіз ризиків. Розв'язання ймовірнісних задач вимагає від особистості оцінку та управління ризиками, визначення потенційних наслідків різних варіантів її дій та вчинків. - здатність до гнучкості та адаптивності. Через невизначеність та мінливість умов, ефективно розв'язанні ймовірнісних задач вимагає гнучкості, адаптивності та здатності швидко реагувати на зміни. - уміння використовувати сценарне планування, при якому розглядаються різні можливі майбутні сценарії та розробляються стратегії реалізації кожного з них. За результатами аналізу й узагальнення відповідей 150 респондентів віком від 18 до 35 років, що прийняли участь в опитуванні щодо найбільш поширеніших імовірнісних життєвих задач під час війни, з якими вони особисто стикаються, можна виділити 6 основних:

316

1. Кар'єрні рішення. Задача: вибір професійного шляху або зміна роботи. Імовірнісний аспект: невизначеність щодо успіху в новій кар'єрі, ризик втрати стабільності чи неотримання очікуваного задоволення від нової роботи.
2. Відносини та соціальні взаємодії. Задача: вирішення, чи вступати в серйозні стосунки або шукати нових друзів. Імовірнісний аспект: ризик розчарування, невпевненість у взаємності почуттів або в сумісності з іншою людиною.
3. Фінансові рішення. Задача: інвестування грошей або великі покупки. Імовірнісний аспект: невизначеність щодо фінансового успіху інвестицій, ризик втрати грошей.
4. Особистісний розвиток. Задача: вибір освітнього курсу або стратегії саморозвитку. Імовірнісний аспект: невпевненість у тому, чи принесе обраний шлях бажані зміни або результати.
5. Здоров'я та благополуччя. Задача: вибір способу лікування або зміна способу життя для покращення здоров'я. Імовірнісний аспект: невизначеність щодо ефективності лікування або здорового способу життя, потенційні ризики та побічні ефекти.
6. Прийняття

ризикованих рішень. Задача: вирішення, чи ризикувати у певній ситуації (наприклад, при зміні місця проживання або починаючи новий бізнес). Імовірнісний аспект: неможливість передбачити всі наслідки власного рішення, потенційні вигоди та втрати.

На думку 87% респондентів імовірнісні задачі відіграють важливу роль у формуванні навичок прийняття рішень, розвитку толерантності до невизначеності, стратегічного мислення, сприяють самопізнанню та розвитку емоційного інтелекту особистості. Здатність до розв'язання імовірнісних життєвих задач допомагає особистості ефективно адаптуватися та діяти в різноманітних ситуаціях, інтегруючи такі психологічні ресурси як логічне мислення, інтуїція, креативність та емоційна гнучкість.

Отже, перспективна розробка психологічних практик і технологій підвищення продуктивності розв'язання імовірнісних життєвих задач особистості сприятиме розвитку її життєвої компетентності в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Література: 1. Рудницька С. Ю., Гуцол К. В. Наративна компетентність як визначальна складова комунікативної компетентності особистості. Психологічні проблеми особистості на сучасному етапі розвитку суспільства. Збірник матеріалів XI Міжнародної науково-практичної конференції (7-8 квітня 2021 р., м. Ніжин) / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2021. С. 10–16. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/11_conf_zbirn_psycho.pdf#page=11 2. Рудницька С. Ю. Процесуально-сміслова модель розвитку життєвої компетентності особистості. Технології розвитку інтелекту. 2023. Т. 7, №1 (33), URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/616/188